

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Ladislav Beran; Ladislav Procházka

Kaleidoskop vzpomínek při příležitosti osmdesátin akademika Kořínka

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 24 (1979), No. 3, 161--162

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138200>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1979

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Kaleidoskop vzpomínek při příležitosti osmdesátin akademika Kořínka

... tiché šumění vody v konvici, zamyšlené kroky nad tisíckrát opakovaným algoritmem přípravy šálků černé kávy, pak rychlé zasednutí a svět kolem se soustřeďuje do algebraického textu. Profesor Kořínek posuzuje práci přichystanou pro tisk. Bystře a soustředěně proniká obtížnými místy, klade otázky, glosuje docílené výsledky.

Ano, profesor Kořínek umí vždy nalézt čas pro své žáky. Umí získat, zapálit pro problém už tím, že předkládá zajímavé otázky, a to v hojném počtu, a dovoluje mezi nimi vybírat dle osobních zájmů. Začínajícím matematikům poskytuje ochotně radu i povzbuzení.

*

„... a nyní se podepíšte do prezenční knihy.“ A jeden za druhým se účastníci pražského algebraického semináře zapisují na stránku, na níž pak bude poznačeno téma semináře, kdo přednášel aj.

Pracovní ráz dal profesor Kořínek semináři tím, že soustavně informoval jeho členy o nejnovejších poznacích v algebře a o nejzávažnějších výsledcích z ostatních odvětví matematiky, o tom, jak se orientuje algebraický výzkum v zahraničí. Volí nejvýznamnější publikované práce a referuje o nich, zve k přednáškám hostující zahraniční matematiky, s nimiž se zná ze zahraničních konferencí. On sám je jimi — jak jsme se nejednou měli možnost přesvědčit — velmi ceněn; má perfektní znalosti angličtiny, němčiny, francouzštiny a — což u jeho generace je mnohdy vzácností — také ruštiny.

Udrží rozsáhlé kontakty se sovětskou algebraickou školou, pěstoval je např. i v době příchodu nacistů k moci, kdy k tomu bylo třeba mít velkou odvalu; nejednou též reprezentuje socialistickou vědu v kapitalistické cizině. S dojetím například vzpomíná na okamžik, kdy — během pobytu v Itálii — se skupinou socialistických vědců byl při výstupu z autobusu velmi srdečně a živě zdraven prostými Italy.

*

... „Tak zrovna čtu *Rukopisy od Mrtvého moře* ...“ řekl jednou profesor Kořínek po

ukončení semináře. Často se totiž stávalo, že po zanícené diskusi na semináři profesor Kořínek náhle stočil řeč od problémů čistě algebraických k zcela jiným otázkám. — Nejenom takováto četba, ale celé rozsáhlé spektrum zájmů (historie, filologie, archeologie, biologie, lékařské vědy — abychom jmenovali alespoň namátkou), mu dovolovalo kdykoli zasvěceně vyložit a objasnit i hluboké problémy těchto vědních disciplín. Pro zajímavost poznamenejme ještě, že *Rukopisy* byly tehdy k dispozici jen v angličtině.

Víme, že polyhistori již dávno neexistují, neboť současná věda svou obsáhlostí jejich existenci vylučuje; kdybychom si však přeci jenom chtěli představit moderního polyhistora, napadl by nás především profesor Kořínek.

*

„Víte, jak se francouzsky řekne prales?“ zeptal se profesor Kořínek během procházky v okolí našeho skutečného pralesa. Po takové otázce už to nelze zapomenout celý život (la forêt vierge). Blízkost profesora Kořínka k přírodě dokresluje nejen odběr časopisů s touto tematikou (např. ruský časopis *Priroda*), ale i aktivní turistika, kterou rád a v různých formách provozuje. V mladších letech to byla alpinistika, ale je také znám jako velmi dobrý lyžař. Rád se účastnil mj. i studentského lyžařského výcviku, čímž mezi studenty získal velkou autoritu.

Byl jedním z prvních, kteří upozorňovali na blížící se problém znečištění životního prostředí; podobně jako ve vědě předběhl i zde vývoj názorů. A dlouho předtím, než se to stalo módní záležitostí, dbal na zdravou životosprávu a věnoval se pravidelnému cvičení.

Změnil-li se jeho laskavý úsměv v přísný pohled, věděli jsme, že se zasadí bez prodlení o nápravu — jak říkával — o odstranění šlendriánu. Je v tomto směru nanejvýš důsledný a zásadový. Právě tak důsledný a zásadový býval za katedrou. Při boji s nešvary všeho druhu se nebál ani osobních střetů. Jednou nám na semináři toto své jednání ujasnil příměrem: „Po bouřce bývá čistý vzduch.“

Přednáší vždy se zápalem a jak se přiznal i velmi rád (jeho přednášky zanechávají nezapomenutelný dojem) a zrovna tak měl a má rád čistý vzduch.

*

... „Název primokruh neodpovídá duchu českého jazyka.“ Profesor Kořínek se zamyslel

a podrobně pohovořil o péči, kterou je třeba věnovat nejen matematice samé, ale také čistotě českého jazyka v oblasti matematické terminologie. Vzpomene přitom, jak se vždy s profesory JARNÍKEM a ČEHEM sešli, poradili o vhodném názvu a pak tuto dohodu dodržovali.

Když jeden literát nevhodně napadl v novinovém článku matematickou terminologii, neváhal profesor Kořínek veřejně odpovědět a uvést věc na pravou míru.

*

... bývalá přízemní posluchárna v ulici Ke Karlovu 3, dnešní fyzikální praktikum, sloužila jako posluchárna, kde se konaly přednášky a vedla cvičení. Profesor Kořínek se často přišel podívat na cvičení ke své přednášce z algebry. Tehdejší studenti však dobře věděli, že u profesora Kořínka je daleko lépe na cvičení nebyť, než přijít nepřipraveni. (Profesor Kořínek totiž při cvičení zkoušel.) A tak obvykle po jeho vstupu do

posluchárny a po prvním obratu k tabuli se zadní lavice masově vyprazdňovaly a studenti prchali zadními dveřmi.

Byl to účinný způsob, jak studenty přivést k soustavnému studiu. Nás, mladší učitele, později vždy nabádal, abychom přiměřenou přísností studenty nutili studovat průběžně.

*

Člověk pozorný ke starostem druhých (vždy umí pomáhat při životních nesnázích, zajímá se o osobní život svých studentů a aspirantů; onemocněl-li některý jeho žák, považoval za svoji povinnost navštívit ho v nemocnici), vědec světového formátu, člověk s velkým laskavým srdcem — to je charakteristika profesora Kořínka, jemuž jsme v těchto střípcích — vzpomínkách nastavili zrcadlo a jemuž za mnoho ostatních přejeme tradiční vše nejlepší při příležitosti jeho osmdesátin.

Ladislav Beran a Ladislav Procházka

Stav americké matematiky v r. 1900 lze posoudit na základě jedné směšné události. Venkovský lékař Edward J. Goodwin, který neměl žádné pořádné znalosti z matematiky, předložil zákonodárcům státu Indiana v r. 1897 návrh, aby bylo vyhlášeno, že hodnota π je čtyři. Porovnání vzorců pro obsah kruhu a pro obsah opsaného mu čtverce ukazuje ihned, že π nemůže být čtyři; legislatura nicméně nad zákonem rozvažovala. Senát našťástí byl v tomto ohledu zcela moderní, odložil jednání a zákon nikdy neprošel. Není se co divit počínání volených úředníků, ale tomu, že American Mathematical Monthly, časopis založený vedoucími matematiky té doby, uveřejnil Goodwinův návrh ve svém prvním čísle z července 1894 a že v r. 1895 uctivě otiskl další absurdní goodwinismus.

Ukazatelem kvality učitelů [v USA] mohou být údaje zjištěné institucí Educational Testing Service v r. 1954. Učitelé elementárních škol, kteří

byli dotazováni, měli z matematiky strach a nenáviděli ji; to přirozeně ovlivňovalo jejich výuku. Polovina z 370 testovaných učitelů nedovedla říci, kdy je jeden zlomek větší než druhý. Učitelé tedy znali méně než byli povinni vyučovat. Ve většině států USA získávali učitelé kvalifikaci k výuce matematiky v high school [střední škole] po jen deseti hodinách matematiky v colleges. V mnoha státech se dosud kvalifikace pro vyučování v high school vztahuje na všechny předměty.

Před r. 1850 vědci v USA vůbec neexistovali. Učitelé v colleges a na univerzitách mohli věnovat výzkumu svůj volný čas, kterého moc neměli. Takoví nadšenci nenacházeli žádné povzbuzení. Člověk pěstující vědu mohl dokonce budít podezření, že nevěnuje dostatečnou pozornost vyučování a že má radikální názory na osnovy a metody výuky. V r. 1857 jedna komise přisoudila špatnou kvalitu práce v college té skutečnosti, že profesori „píší knihy“.